

Тематична рубрика: Теорія та методика професійної освіти

УДК 378.013.32

**ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ ЯК СУЧАСНИХ
ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
USING OF VIRTUAL EXCURSIONS AS THE MODERN FORMS OF THE
ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS**

Коваленко О. В.,

канд. пед. наук,

доцент кафедри туризму та ГРС

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

В даній роботі розглядаються питання використання такого новітнього методу навчання, як віртуальна екскурсія. Також детально розглянуто поняття «віртуальна екскурсія», приведено приклади та класифікацію таких екскурсій. Представлено етапи підготовки віртуальних екскурсій та умови їх реалізації. Детально розглянуті методичні прийоми показу, голосового супроводу, а також складання індивідуального тексту віртуальної екскурсії.

Ключові слова: екскурсія, віртуальна екскурсія, методика підготовки екскурсій, методика проведення екскурсій, форма навчання, інтерактивні та мультимедійні екскурсії.

В данной работе рассматриваются вопросы использования такого современного метода обучения, как виртуальная экскурсия. Также подробно рассмотрено понятие «виртуальная экскурсия», приведены примеры и классификацию таких экскурсий. Представлены этапы подготовки виртуальных экскурсий и условия их реализации. Подробно рассмотрены методические приемы показа, голосового сопровождения, а также составление индивидуального текста виртуальной экскурсии.

Ключевые слова: экскурсия, виртуальная экскурсия, методика подготовки экскурсий, методика проведения экскурсий, форма обучения, интерактивные и мультимедийные экскурсии.

This article discusses the use of a new teaching method such as a virtual tour. The concepts of «virtual excursion» are also considered in detail, examples and classification of such excursions are given. Presents the stages of preparation of virtual tours and conditions for their implementation. The methodological methods of demonstration, voice accompaniment, as well as the compilation of an individual text of the virtual tour are considered in detail.

Key words: excursion, virtual excursion, method of preparing excursions, method of conducting excursions, form of training, interactive and multimedia excursions

Постановка проблеми у загальному вигляді. Світ, в якому ми сьогодні живемо, стає все більш залежним від інформаційних технологій. Вони широко, інтенсивно й ефективно використовуються людиною у всіх сферах діяльності. Для мільйонів людей комп'ютер перетворився в звичний атрибут повсякденного життя, став незамінним помічником у навчанні, в роботі та відпочинку. Він звільнив людину від рутинної роботи, спростив пошук і отримання необхідної та своєчасної інформації, спілкування між людьми, прискорив прийняття рішень. Інформатизація всіх сфер життя суспільства привела до появи нової категорії культури – інформаційної, причому оволодіння нею починається з раннього дитинства.

З найдавніших часів люди мріяли переміщуватись в часі та просторі, а з появою комп'ютерів і розвитком мережі Інтернет ця мрія стала реальністю. Комунікаційні технології надають можливості спілкування в реальному часі, з різними людьми, долаючи бар'єри величезних відстаней і мови спілкування. Однак крім спілкування людині також необхідно задовольняти потреби в культурному, фізичному, пізнавальному і духовному розвитку.

Серед безлічі мережевих ресурсів, які об'єднують освітній процес з реальним життям і забезпечують людині, через її безпосередні спостереження, знайомство з предметами і явищами в їх природному оточенні, служать віртуальні екскурсії, віртуальні лабораторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питаннями застосування цифрових технологій та мультимедіа для віртуалізації в сфері туризму та екскурсійної справи займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Т. Трошина, О. Шликова, К. Вельтман, О. Лебедів, Я. Гаврилова, О. Ліптуга та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У зв'язку з впровадженням інформаційних технологій в навчально-виховний процес змінилися освітні цілі. Акцент змістився з «засвоєння знань» на формування «компетентностей», відбувається переорієнтація на особистісно орієнтований підхід. Тобто головним завданням навчання стає не передача певного об'єму знань, а формування умінь отримувати і обробляти інформацію, формування навичок мислення високого рівня: аналізувати, синтезувати, оцінювати. Все це вимагає впровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій.

Сьогодні виникла необхідність саме в віртуальних екскурсіях, які є одним з варіантів застосування нових інформаційних технологій в навчальному процесі.

Мета статті – розглянути можливості використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Екскурсія супроводжує нас усе життя, професійний викладач завжди дотримується непорушного пізнавального правила: краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Педагогічний потенціал освітніх екскурсій величезний: саме освітні екскурсії дають учням можливість для підвищення свого інтелектуального рівня, розвитку спостережливості, здатності сприймати красу навколишнього світу, є однією з форм поєднання навчання з життям, з практикою, важливим засобом

активізації навчального процесу. У процесі колективної екскурсійної діяльності у молоді формуються вміння колективно діяти, «вживатися» в навколишнє середовище як природне, так і соціальне.

В освітніх цілях можна використовувати віртуальні подорожі в міста і країни, що вивчаються на заняттях, для відвідування експозицій наукового змісту, музеїв вчених і великих винаходів, ботанічних садів і парків, а також підприємств, чия виробнича технологія може ілюструвати теоретичні знання. В даному контексті віртуальна екскурсія буде відрізнятися від традиційної лише тим, що може бути організована і проведена в умовах освітнього закладу. Сьогодні існує вже досить більше кількість готових екскурсій і турів в мережі Інтернет, а їх кількість і якість постійно зростає. Крім того, педагог може самостійно створювати віртуальні екскурсії, використовуючи спеціальне програмне забезпечення.

Віртуальні екскурсії можна застосовувати на різних заняттях, як фрагментарно, так і як серію занять з певної тематики. Наприклад, учням набагато цікавіше було б відвідати музей Тараса Шевченка, ніж прочитати про життя і творчість великого письменника в підручнику, або ж просто почувши безумовно цікаву розповідь викладача на занятті. Віртуальна екскурсія дозволяє зануриться в вивчення теми цілком, але багато буде залежати від майстерності й умінь педагога, що використовує даний метод на своїх заняттях.

Віртуальні екскурсії – поняття нове, в методичному плані інноваційна форма навчання. У педагогічній літературі екскурсія розглядається як специфічне навчально-виховне заняття, перенесене відповідно до певної освітньої або виховної мети на підприємство, в музей, на виставку і т.ін. [4, с. 121]. На підставі даного визначення віртуальну екскурсію можна розглядати як організаційну форму навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів і т. ін.

Віртуальні екскурсії – один з найефективніших і переконливих на даний момент способів представлення інформації, оскільки вони створюють у глядача повну ілюзію присутності. Віртуальна екскурсія, по суті, це – мультимедійна фотопанорама, в яку можна помістити відео, графіку, текст, посилання. Але на відміну від відео або звичайної серії фотографій, віртуальні екскурсії мають інтерактивність. Так, в ході подорожі можна наблизити або віддалити який-небудь об'єкт, озирнутися на всі боки, детально розглянути окремі деталі інтер'єру, наблизитися до обраної точки або піти від неї, через активні зони переміститися з однієї панорами на іншу, наприклад, погуляти по окремих приміщеннях і т. п. Все це можна робити в потрібному темпі і в порядку, зручному конкретному глядачеві. Таким чином, можна, наприклад, обійти весь музей зсередини і навіть оглянути його зовні або здійснити віртуальну подорож по екзотичному острову, не покидаючи власної квартири чи навчального приміщення.

У методичній літературі наводяться різні класифікації екскурсій. За змістом можна виділити наступні види віртуальних екскурсій [2, с. 44]:

1. Оглядові, де зібрані елементи декількох екскурсій, об'єднаних спільною темою;
2. Тематичні, тобто екскурсії, що розкривають певні теми;
3. Біографічні – екскурсії, пов'язані з життям і біографією видатних людей.

З точки зору використання інформаційних технологій можна розглядати класифікацію за способом створення віртуальної екскурсії. Є кілька способів створення таких екскурсій [2, с. 50]:

1. Використання технологій створення презентації;
2. Використання інструментів сайтобудування (створення графічних карт, гіперпосилань);
3. Використання геоінформаційних систем (google та ін.);
4. 3D-модельовання (створення моделі окремого об'єкта);

5. Використання панорамних композицій (створення гарячих точок і переходів).

Самостійне створення педагогом екскурсій трудомісткий процес. Однак в мережі Інтернет створено велику кількість пізнавальних, з педагогічної точки зору, ресурсів, які можна використовувати для проведення віртуальних екскурсій.

Все більшої популярності набуває проект «GoogleArts & Culture» [1]. На даному ресурсі представлені матеріали за кількома напрямками: мистецтво, історія, чудеса світу.

Наступним корисним сайтом можна назвати «Каталог музеїв» [3], на якому представлений широкий перелік різноманітних музеїв з усього світу з короткою інформацією про кожного з представлених на сайті музеїв.

Віртуальні екскурсії вже давно проводять найбільші світові музеї – Лувр, Ермітаж та інші. Все більше міст світу пропонують відвідувачам мережі Інтернет здійснити віртуальну подорож по своїм вулицям і площам. Великі підприємства використовують таку можливість, щоб якомога ефективніше презентувати свою діяльність.

Віртуальна екскурсія, звичайно, не замінить особисту присутність, але дозволить отримати досить повне враження про досліджуваний об'єкт. І практично, повною мірою відчувати всю красу нашої планети.

Однак це зовсім не означає, що реальні екскурсії повинні зникнути – необхідно знайти оптимальне поєднання реальності та віртуальності в екскурсіях, виходячи з інтересів учнів і завдань навчання.

Віртуальні екскурсії, звичайно, досить цікаві й ефективні. Але їх можна здійснити тільки в комп'ютерному кабінеті і при наявності підключення до мережі Інтернет. Якщо ж цього немає, то тоді на допомогу викладачеві можуть прийти інтерактивні та мультимедійні екскурсії, розроблені самим викладачем або учнями під його керівництвом.

Такі мультимедійні екскурсії теж відносяться до розряду віртуальних, але для їх проведення Інтернет не потрібен. Досить мультимедійного

проектора та комп'ютера в кабінеті. Переваги такої екскурсії в тому, що укладач сам вибирає необхідний матеріал, складає маршрут, змінює зміст відповідно до поставленої мети, а також доступність та можливість повторного перегляду, наочність і багато іншого. Такі віртуальні екскурсії набувають особливої цінності як продукт діяльності самих учнів.

Мультимедійна віртуальна екскурсія являє собою програмно-інформаційний продукт у вигляді гіпертексту, призначений для інтегрованого подання матеріалів екскурсії. Гіпертекст зручний для об'єднання різних форм інформації. Основа гіпертексту – текстова інформація, але ж HTML дозволяє легко включати в текст ілюстрації, звукові та відео фрагменти. Гіпертекст зручний для моделювання екскурсії. У загальному вигляді гіпертекст складається з інформаційних фрагментів, пов'язаних між собою спрямованими переходами-посиланнями. Користувач рухається по цим переходам від фрагмента до фрагмента так само, як під час реальної екскурсії переходить від об'єкта до об'єкта і дізнається про них щось нове.

Якщо створення екскурсії доручено учням, то роботу можна організувати за методом проектів. Тоді це стає способом формування універсальних компетенцій (інформаційної, комунікативної, вирішення проблем та ін.).

Далі ми більш детально розглянемо етапи підготовки віртуальної екскурсії. Створюючи власну екскурсію необхідно дотримуватися певного плану. Отже, при підготовці до проведення віртуальної екскурсії необхідно:

1. Визначити цілі і завдання віртуальної екскурсії.
2. Обрати тему.
3. Відібрати літературу, скласти бібліографію і визначити інші джерела матеріалу.
4. Вивчити джерела.
5. Ознайомитися з експозиціями та фондами музеїв по темі (якщо це екскурсія по музею).

6. Провести відбір і вивчити екскурсійні об'єкти.
7. Підготувати текст віртуальної екскурсії.
8. Укомплектувати «папки ексурсовода» (презентації, фільм, слайди, тощо).
9. Вибрати методичні прийоми проведення віртуальної екскурсії.

Далі розглянемо методику проведення віртуальної екскурсії, яка включає в себе показ об'єктів і розповідь про них, а також про події з ними пов'язані. Неправильно будувати всю екскурсію на застосуванні єдиного методичного прийому. Сукупність методичних прийомів проведення віртуальної екскурсії включає в себе методичні прийоми показу та методичні прийоми голосового супроводу подібної екскурсії.

До методичних прийомів показу відносять [2, с. 51]:

1. Прийом панорамного показу – дає можливість учасникам віртуальної екскурсії спостерігати краєвиди будь-якої місцевості. Для активізації сприйняття учасників необхідно виявити композиційний центр місцевості і звернути на нього увагу. Відповідальний за проведення екскурсії повинен показати тільки основні об'єкти в певній послідовності.

2. Прийом зорової реконструкції – це відновлення первісного вигляду об'єкта, що частково зберігся. Цей прийом використовується у віртуальних екскурсіях, де ведеться показ пам'яток архітектури і споруд минулого. Відповідальний за проведення екскурсії повинен «намалювати» таку картину, щоб людина отримала зорове образне уявлення про пам'ятку або подію. Використання цього прийому вимагає від відповідального за проведення віртуальної екскурсії великих і точних знань про об'єкт чи подію.

3. Прийом локалізації подій. Цей прийом дає можливість обмежити увагу учасників віртуальної екскурсії, зосередити їх погляди на конкретній території, на тому місці, де відбулася подія. Прийом використовується часто разом з прийомом зорової реконструкції. Прийом локалізації викликає у екскурсантів почуття причетності до події.

4. Прийом абстрагування являє собою уявний процес виділення з цілого яких-небудь частин з метою їх відокремленого спостереження. Цей прийом дозволяє учасникам віртуальної екскурсії не бачити того, що є другорядним в сприйманому об'єкті.

5. Прийом зорової аналогії побудований на порівнянні даного об'єкта або з фотографією, або з малюнком іншого аналогічного об'єкта, або з тими об'єктами, які учасники віртуальної екскурсії спостерігали раніше. Завдання відповідального за проведення заходу – привернути учасників до пошуку аналогії, викликати в пам'яті образ аналогічного об'єкта.

До методичних прийомів голосового супроводу відносять [2, с. 63]:

1. Прийом екскурсійної довідки. Відповідальний за проведення віртуальної екскурсії повідомляє короткі відомості про об'єкт: дату споруди, авторів проекту, розміри, призначення.

2. Прийом опису – передбачає викладення, відповідальним за проведення віртуальної екскурсії, в певній послідовності характерних рис, примет, особливостей зовнішнього вигляду пам'ятки, які не відразу виявляються учасниками віртуальної екскурсії.

3. Прийом характеристики – побудований на визначенні відмітних властивостей і якостей предмета, явища, людини. Цей прийом допомагає краще зрозуміти сутність об'єкта. Якщо прийом опису стосується лише зовнішніх сторін, то даний прийом дає характеристику внутрішніх, невидимих для очей властивостей і якостей.

4. Прийом коментування. Використовується, коли відповідальним за проведення віртуальної екскурсії дається тлумачення будь-яких явищ, подій, критично оцінюються дії учасників цих явищ, та історичні події.

5. Прийом цитування. До цитування вдаються для підтвердження своєї думки, для збереження особливостей мови і колориту певного історичного періоду, для відтворення картини подій, для ознайомлення з авторитетною думкою. Цитата спрямована на те, щоб викликати зоровий образ.

6. Прийом відступу. Він полягає в тому, що в ході розповіді відповідальний за проведення віртуальної екскурсії як би відходить від своєї теми: читає вірш, наводить приклад зі свого життя, розповідає зміст фільму або книги. Цей прийом не пов'язаний з утриманням віртуальної екскурсії. Його завдання – зняти втому, посилити увагу в подальшому.

Розглянемо більш докладно особливості складання індивідуальних текстів віртуальних екскурсій. Основою розповіді відповідального за проведення віртуальної екскурсії є індивідуальний текст, який визначає послідовність і повноту викладу думок, допомагає відповідальному за проведення віртуальної екскурсії логічно будувати свою розповідь. Такий текст кожен відповідальний складає самостійно. Основою для індивідуального тексту є контрольний текст. У всіх індивідуальних тестів за наявності хорошого контрольного тексту буде ідентичний зміст, але різні мовні звороти, різні слова, різна послідовність в оповіданні, можуть бути навіть різні факти, що підтверджують одне й те саме.

Основна відмінність індивідуального тексту від контрольного полягає в тому, що він відображає структуру віртуальної екскурсії і побудований в повній відповідності з методичною розробкою віртуальної екскурсії. Матеріал розміщується в тій послідовності, в якій показуються об'єкти, і має чіткий розподіл на частини. Кожна з них присвячується одній з підтем. Складений відповідно до вимог індивідуальний текст, являє собою готову для використання розповідь. Індивідуальний текст містить повний виклад того, що слід розповісти на показі віртуальної екскурсії. При викладі суті історичних подій не повинно бути скорочень, оцінки їх значення. Не допускається також згадка фактів без їх датування, посилань на джерела.

Ефективність будь-якої віртуальної екскурсії також залежить від техніки проведення, яка складається зі: знайомства відповідального за проведення віртуальної екскурсії з групою; дотримання плану віртуальної екскурсії; контролю зворотного зв'язку в віртуальній екскурсії (паузи, прийоми залучення і підтримки уваги, реакція на непередбачені події);

використання індивідуального тексту в віртуальній екскурсії; роботи з «портфелем екскурсовода».

Висновки. Виходячи з власного досвіду, можемо сказати, що створення будь-якої екскурсії – складний процес, який вимагає від упорядника великих творчих зусиль. Але результат того вартий.

Віртуальна екскурсія є інноваційною формою навчальної діяльності, що спрямована не тільки на отримання предметних знань, а й на формування комунікативних, пізнавальних, регулятивних навчальних дій, сприяє підвищенню інтересу не тільки до предмету але і культурної спадщини.

Віртуальна екскурсія реалізує принципи сучасної педагогічної діяльності: принцип компетентнісного підходу – отримання високого результату через діяльність студентів, принцип пізнавальної діяльності – через самостійну, творчу діяльність до отримання нового знання.

А якщо ми навчимо студентів не тільки працювати, вчитися, долати труднощі, а й отримувати від цього задоволення – тоді можна сказати, що основну мету, яка ставиться перед освітою, ми виконуємо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. GoogleArts & Culture [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com/culturalinstitute/beta/>
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 178 с.
3. Каталог музеєв / Музеи мира [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globmuseum.info/category/katalog-muzeev/>
4. Сластенин В. А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.